

УДК 368.914

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-90-15>Дем'янчук О. І.
Ничипорук А. А.

Національний університет «Острозька академія»

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У науковій роботі визначено стан, перспективу та роль недержавного пенсійного забезпечення для кожного окремого громадянина та країни загалом. Здійснено аналіз ефективності функціонування недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Оцінено ключові показники діяльності недержавних пенсійних фондів за 2018–2020 рр. Досліджено стан та основні тенденції розвитку ринку страхування життя в Україні. На основі проаналізованих показників досліджено ефективність функціонування та перспективи розвитку недержавного забезпечення України. Надано рекомендації щодо піднесення недержавного пенсійного забезпечення. Практична значимість проведеного дослідження полягає у можливості використання отриманих висновків наукової роботи для прийняття рішення окремого читача щодо власного пенсійного забезпечення та проведення подальших наукових досліджень.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійне забезпечення, недержавний пенсійний фонд, недержавне пенсійне забезпечення, трирівнева пенсійна система.

Постановка проблеми. Реформування пенсійної системи розпочалося ще у 2000-х рр., результатом чого стало законодавче закріплення трирівневої системи пенсійного забезпечення в Україні. Потреба здійснення перебудови була викликана необхідністю забезпечення належного рівня добробуту населення та подолання основних соціально-економічних недоліків функціонування ринкової економіки. Втім, досі другий рівень пенсійного забезпечення (накопичувальна система) не введений у дію, а ефективність першого рівня (солідарна система) знижується з кожним роком, адже зростає розрив між надходженнями та витратами Пенсійного фонду України. Отже, особливої уваги слід приділити суб'єктам третього рівня пенсійного забезпечення, а саме недержавним пенсійним фондам та страховим компаніям як основним гравцям ринку недержавного пенсійного забезпечення. Оцінювання ефективності їх поточної діяльності на ринку дасть змогу оцінити перспективи їх подальшого розвитку та необхідності їх функціонування як суб'єктів фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання недержавного пенсійного забезпечення як основи гарантування добробуту населення країни в майбутньому розглядало чимало науковців. Зокрема, М. Ріппа, Я. Шимко [1], М. Дзямулч, Н. Чиж [2], Н. Ткаченко [3] наголошують на вирішенні нагальних проблем функціонування солідарної пенсійної системи та активізації добровільної участі громадян у своєму пенсійному забезпеченні. Причини таких заликів економічних експертів слід розкрити у подальшому дослідженні.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У наукових доробках багатьох учених досліджується ефективність функціонування недержавного пенсійного забезпечення у розрізі діяльності недержавних пенсійних фондів як основних суб'єктів на цьому ринку. Водночас оминається увагою діяльність страхових компаній, які функціонують на ринку страхування життя, що спонукає здійснити оцінювання та порівняння результатів діяльності цих суб'єктів для визначення їх потреб на фінансовому ринку.

Мета статті. Головною метою роботи є визначення стану, перспектив та ролі недержавного пенсійного забезпечення для кожного окремого громадянина та країни загалом.

Виклад основного матеріалу. Трансформація ринкової економіки, старіння та зменшення кіль-

кості зайнятого населення, міграція населення за кордон, високий рівень тінізації економіки та фінансова криза привели до наявної диференціації та невідповідності пенсійних виплат із Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) потребам населення пенсійного віку. В результаті, за даними ПФУ, станом на 1 жовтня 2021 р. понад 70,90% пенсіонерів отримували від 1 800 до 4 000 грн. пенсійних виплат, а лише 29,10% – від 4 001 до 10 000 грн. [4]. До того ж станом на 1 січня 2021 р. кількість людей пенсійного віку становила близько 11,10 млн. осіб із середнім розміром пенсійних виплат 3 507,51 грн., натомість кількість зайнятого населення складала 14,81 млн. осіб із середньою зарплатою 12 337,00 грн. (середня сума нарахованого ЄСВ становить 2 714,14 грн., яка розподіляється між трьома фондами, отже, лише частина потрапляє до ПФУ). Так, на початку 2021 р. коефіцієнт заміщення становив лише 28,43% (32,15% у 2018 р.), хоча, за зобов'язанням України перед Міжнародною організацією праці, показник має складати не менше 40,00%.

Формується ситуація, коли держава неспроможна виконувати покладені на неї функції в повному обсязі, адже наявний рівень пенсійних виплат не відповідає фактичному прожитковому мінімуму, який необхідний для забезпечення гідного життя особи або нормального її функціонування, що, за даними Міністерства соціальної політики України, станом на 1 січня 2021 р. становив 4 114 грн. (з урахуванням суми обов'язкових платежів – 4 714 грн.), що зумовлює необхідність розгляду питання недержавного пенсійного забезпечення [5].

Впровадження недержавного пенсійного забезпечення в Україні розпочато ще у 2004 р., коли набув чинності Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057-IV [6]. Система пенсійного забезпечення в Україні складається з таких трьох рівнів:

- солідарна система державного пенсійного страхування, що передбачає надання соціальних виплат, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»;
- накопичувальна система державного пенсійного страхування у Накопичувальному фонді та виплата довічного пенсійного забезпечення;
- система добровільного недержавного пенсійного забезпечення.

Фактично з наведених рівнів функціонують лише два (накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (другий рівень) законодавчо закріплена у 2003 р., проте досі не введена в дію), а майже всі особи пенсійного віку отримують виплати за рахунок першого (солідарного) рівня. Це означає, що нині молоде покоління фактично утримує старше покоління, адже всі теперішні сплачені внески спрямовуються на сплату поточних пенсійних виплат.

Система недержавного пенсійного забезпечення функціонує по-іншому, адже є складовою частиною системи накопичувального пенсійного забезпечення, вкладниками якої є фізичні та юридичні особи, які формують накопичувальні фонди на добровільних засадах, що розподіляються в майбутньому після настання події обумовленої договором (пенсійним контрактом) як додаткові виплати до виплат загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», послуги з недержавного пенсійного забезпечення можуть надавати недержавні пенсійні фонди (укладання пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таким фондів), страхові організації (укладання договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті), банківські установи (укладання договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб). Всі вони виконують важливу функцію, попри надання фінансових послуг із перейняття ризику шляхом забезпечення осіб певними виплатами в майбутньому, забезпечують економіку фінансовими ресурсами, тобто беруть участь у процесі відтворення економіки.

Основа системи недержавного пенсійного забезпечення становлять недержавні пенсійні фонди. Недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ) є фінансовими установами, які функціонують задля формування накопичувальних фондів на користь учасників Пенсійного фонду, які в подальшому можуть використовуватись як актив компанії до моменту потреби їх розподілу на користь учасника у вигляді пенсійних виплат. НПФ діють на основі отриманої ліцензії на реалізацію діяльності та мають статус неприбуткової організації. Реєстрацію та регулювання таких фондів проводить Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Ще у кінці 2020 р., згідно з Державним реєстром фінансових установ, було зареєстровано 63 НПФ та 20 адміністраторів НПФ (у кінці 2017 р. – 72 НПФ та 23 адміністратори) [7].

За офіційними даними, станом на 31 грудня 2021 р. НПФ були зареєстровані у 9 регіонах України. Втім, найбільша їх кількість сконцентрована у Києві, де налічується 40 НПФ, або 63,49% від загальної кількості. Для порівняння, друге місце за кількістю пенсійних фондів посідає Донецьк, де діє 4 НПФ, або 6,35% загального обсягу. Отже, діяльність пенсійних фондів характеризується високим рівнем централізації та нерівномірності, що впливає на доступність послуг населенню.

Аналізуючи основні показники діяльності НПФ, наведені у табл. 1, бачимо, що темп росту укладання пенсійних контрактів у динаміці має тенденцію до росту. Наприклад, лише у 2018 р.

адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 68,8 тис. пенсійних контрактів, а вже у 2020 р. – 87,8 тис. шт., тобто темп приросту за 2 роки становить 27,62%.

Проте основним якісним показником, який дає змогу оцінити стан розвитку ринку недержавного пенсійного забезпечення, зокрема у розрізі діяльності НПФ, є обсяг залучуваних пенсійних внесків. Зокрема, згідно з результатами табл. 1, показник зростає в динаміці, адже обсяг залучуваних внесків НПФ зріс на 18,87% порівняно з 2018 р. На таке збільшення показника найбільше вплинуло збільшення вкладів від фізичних осіб сумарно на 74,72%, або 128,6 млн. грн., та юридичних осіб на 36,72%, або 297,5 млн. грн. Збільшення вкладів від юридичних осіб сигналізує про зростання ролі пенсійного забезпечення роботодавцями своїх працівників.

Загальна кількість учасників НПФ у кінці 2020 р. становила 883 тис. осіб (лише 5,96% від кількості зайнятого населення), у 2018 р. показник становив 855,3 тис. осіб (5,44% від зайнятого населення). Крім того, більшість учасників складають особи віком від 25 до 50 років (55,2%), особи до 25 років складають 0,7%, старше 60 років – 18,6%. Крім того, зросла кількість осіб, які отримують/отримували пенсійні виплати, з 81,3 тис. осіб до 87,0 тис. осіб у 2020 р. Середній рівень виплат на одного учасника становить 7,9 тис. грн. (7,1 тис. грн. у 2018 р.).

Загальна вартість активів сформованої НПФ у 2020 р. становила 3 563,7 млн. грн., що на 13,4% більше, ніж у 2019 р.

Наступним напрямом вкладення коштів НПФ є банківські депозити, частка яких становить 38,83% у 2020 р. та має тенденцію до росту. Отже, переважними інструментами фінансування фондів є об'єкти з мінімальним рівнем ризику, що допомагають захистити кошти від інфляції, забезпечити приріст капіталу та виконати їх основне соціальне призначення.

Проте така структура активів пенсійних фондів України вказує не лише на низький рівень реалізації інвестиційного потенціалу фондів, але й на системний характер проблем у фінансовому секторі країни.

З огляду на те, що український фондовий ринок є нерозвиненим, а торги на біржах проводяться переважно щодо продажу державних облігацій (більше 90,00% торгів), пенсійні активи НПФ розподіляються переважно в державні боргові цінні папери та депозитні рахунки банків (табл. 2).

Відповідно, станом на 31 грудня 2020 р. основу інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів складала вклади у державні цінні папери (49,98% вартості інвестиційного портфеля НПФ). Значення показника має тенденцію до росту, адже у 2018 р. частка становила 40,76%, відбувся ріст на 77,23%, або 776,10 млн. грн.

Незважаючи на це, згідно з даними табл. 1, діяльність НПФ у країні за останні три роки можна вважати прибутковою, адже розмір інвестиційного доходу та прибутку мають тенденцію до росту. Наприклад, інвестиційний прибуток недержавних фондів за останні 3 роки зріс на 51,30%, або 739 млн. грн., що є позитивною тенденцією.

Втім, у результаті опитування населення, проведеного Проектом USAID «Трансформація фінансового сектору» у 2017 р., лише 6% осіб вважали себе обізнаними щодо функціонування недержавного пенсійного забезпечення (третього рівня) в Україні, а 34% чули про функціонування системи [8].

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні за 2018–2020 рр.

Показник	Роки			Темп приросту, %	
	2018	2019	2020	2019/2018 рр.	2020/2019 рр.
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	68,80	77,10	87,80	12,10	13,90
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	855,30	874,60	883,00	2,30	1,00
Загальна кількість вкладників, тис. осіб	62,40	80,10	81,90	28,40	2,20
у тому числі:					
юридичні особи	1,80	2,20	2,10	22,20	-4,50
фізичні особи	60,60	77,90	79,80	28,50	2,40
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	2 745,20	3 143,30	3 563,70	14,50	13,40
Пенсійні внески, млн. грн.	2 000,50	2 160,80	2 377,90	8,00	10,00
у тому числі:					
від фізичних осіб	172,10	222,70	300,70	29,40	35,00
від фізичних осіб – підприємців	0,20	0,20	0,30	0,00	50,00
від юридичних осіб	1 827,70	1 937,30	2 075,50	6,00	7,10
Пенсійні виплати, млн. грн.	809,90	947,40	1 107,40	17,00	16,90
Кількість учасників, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	81,30	83,90	87,00	3,20	3,70
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1 767,70	2 200,00	2 635,70	24,46	19,80
Прибуток від інвестиційної діяльності, млн. грн.	1 440,50	1 810,90	2 179,50	25,71	20,35
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	327,20	389,10	456,10	18,90	17,20

Джерело: сформовано авторами на основі річного звіту Національної комісії цінних паперів та фондового ринку [7]

Таблиця 2

Структура інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів в Україні у 2018–2020 рр.

Показник	Роки						Темп приросту, %	
	2018		2019		2020		2019/2018 рр.	2020/2019 рр.
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%		
Грошові кошти, розміщені на депозитах	1 105,50	44,84	1 221,60	38,86	1 383,80	38,83	10,50	13,28
Державні цінні папери	1 004,90	40,76	1 455,10	46,29	1 781,00	49,98	44,80	22,40
Облігації підприємств	202,40	8,21	236,70	7,53	192,50	5,40	16,95	-18,67
Об'єкти нерухомості	62,60	2,54	86,80	2,76	90,00	2,53	38,66	3,69
Дебіторська заборгованість	41,80	1,70	66,10	2,10	39,80	1,12	58,13	-39,79
Акції	14,30	0,58	45,70	1,45	50,40	1,41	219,58	10,28
Інші інвестиції	21,00	0,85	26,30	0,84	15,20	0,43	25,24	-42,21
Банківські метали	10,10	0,41	5,00	0,16	11,00	0,31	-50,50	120,00
Всього	2 465,60	100,00	3 143,30	100,00	3 563,70	100,00	27,49	13,37

Джерело: сформовано авторами на основі річного звіту Національної комісії цінних паперів та фондового ринку [7]

Таблиця 3

Динаміка основних показників діяльності ринку страхування життя в Україні за 2018–2020 рр.

Показник	Роки			Абсолютний приріст, млн. грн.		Темп приросту, %	
	2018	2019	2020	2019/2018 рр.	2020/2019 рр.	2019/2018 рр.	2020/2019 рр.
Кількість СК-life	30,00	23,00	20,00	-7,00	-3,00	-23,33	-13,04
Чисті страхові премії страхування життя, млн. грн.	3 906,15	4 623,98	5 018,50	717,83	394,52	18,38	8,53
Чисті страхові премії за договорами пенсійного страхування, млн. грн.	44,63	64,82	76,10	20,19	11,28	45,24	17,40
Чисті страхові премії за договорами страхування життя на випадок смерті, млн. грн.	198,05	288,06	270,70	90,01	-17,36	45,45	-6,03
Чисті страхові виплати страхування життя, млн. грн.	704,92	575,92	649,60	-129,00	73,68	-18,30	12,79
Чисті страхові виплати страхування пенсій, млн. грн.	1,29	1,90	2,20	0,61	0,30	47,29	15,79
Чисті страхові виплати страхування життя на випадок смерті, млн. грн.	4,43	4,49	4,30	0,06	-0,19	1,35	-4,23
Рівень страхових виплат пенсійного страхування, %	18,05	12,46	12,94	-5,59	0,49	-30,98	3,93
Кількість договорів страхування життя, тис. шт.	2 886,99	4 771,98	5 033,30	1 884,99	261,32	65,29	5,48
Кількість договорів страхування життя на випадок смерті, тис. шт.	67,95	101,42	128,41	33,47	26,99	49,26	26,61
Кількість договорів пенсійного страхування, тис. шт.	2,40	2,39	2,03	-0,01	-0,36	-0,42	-15,06

Джерело: сформовано авторами на основі річного звіту Національної комісії цінних паперів та фондового ринку, Національного банку України [10]

Загалом населення скептично ставиться до НПФ як реального способу заощаджень на майбутнє, адже більша частина (54%) респондентів не бачить необхідності ставати учасниками таких фондів, а майже 68,50% респондентів перекладають відповідальність за свою старість на державу [9].

Відповідно, така ж ситуація спостерігається в галузі страхування життя. Згідно з даними табл. 3, спостерігається динаміка основних показників діяльності страхових компаній галузі страхування життя, зокрема у розрізі пенсійного страхування та страхування життя на випадок смерті.

Зокрема, спостерігається негативна тенденція щодо кількості укладених контрактів пенсійного страхування, що знизилась на 15,42% у 2020 р. порівняно з 2018 р. Так, нині в Україні відбувається поступовий розвиток недержавних пенсійних фондів, а також зниження рівня розвитку пенсійного страхування, що відображає динаміка основних показників їх діяльності.

Висновки і пропозиції. Становлення ринку недержавного пенсійного забезпечення розпочалося 17 років тому, однак за роки свого функціонування система виявилась неспроможною залучити довіру учасників фінансового ринку через низку політичних та економічних чинни-

ків. Пенсійна система країни повинна гарантувати належний рівень пенсійного забезпечення, що передбачає пенсійні виплати. Однак загальна нерозвиненість фінансового ринку, зокрема фондового, що обмежує дохідність суб'єктів ринку; обмеженість фінансових ресурсів населення, їх загальний низький рівень обізнаності у функціонуванні фінансового ринку; тінізація заробітних плат; демографічні дисбаланси; нестабільність законодавчої бази, загального політичного та економічного стану країни; відсутність стимулів розвитку недержавного пенсійного забезпечення привели до того, що досі основний дохід осіб після їх виходу на пенсію залежить від фінансової стабільності солідарної системи, фінансова спроможність якої знижується з кожним роком. Прогнози аналітиків невтішні: після 2030 р. коефіцієнт заміщення в солідарній пенсійній системі першого рівня надалі зменшуватиметься, хоча нині він становить менше 30% (оптимальний рівень перевищує 40%). Основними рушіями позитивних змін є стабілізація економічного та політичного стану, реформування пенсійної системи, належний рівень інституційного нагляду, наявність надійних фінансових інструментів, тобто розвиток фондового ринку.

Список використаних джерел:

1. Ріппа М., Шимко Я. Економічна природа недержавних пенсійних фондів. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 41. С. 162–170. DOI: <https://doi.org> (дата звернення: 12.10.2021).
2. Дзямулич М., Чиж Н. Особливості функціонування системи недержавних страхових пенсійних фондів в Україні. *Економічний форум*. 2020. Вип. 1. С. 135–140. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-1-19> (дата звернення: 15.10.2021).
3. Ткаченко Н. Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. Вип. 1 (17). С. 200–206 URL: <https://ppeu.stu.cn.ua/tmppdf/567.pdf> (дата звернення: 15.10.2021).
4. Інформація щодо діяльності Пенсійного фонду України. 2021. URL: <https://www.pfu.gov.ua> (дата звернення: 12.10.2021).
5. Інформація щодо фактичного розміру прожиткового мінімуму за січень 2021 року, січень 2021. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19670.html> (дата звернення: 15.10.2021).
6. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057IV. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 20.10.2021).
7. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31 грудня 2020 р. 2021. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/npf_4_kv-2020.doc (дата звернення 20.10.2021).
8. Проєкт USAID «Трансформація фінансового сектору», 2021. *VOX Ukraine*. URL: <https://voxukraine.org/uk/nederzhavni-pensijni-fondi-pokarati-ne-mozhna-pomiluvati> (дата звернення: 30.10.2021).
9. У питанні пенсій українці досі покладаються на державу, але невдоволені солідарною системою. URL: <https://cost.ua/results-pension-poll> (дата звернення: 29.10.2021).
10. Показники діяльності страхових компаній. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#6> (дата звернення: 31.10.2021).

References:

1. Rippa M., Shymko Ya. (2019) Ekonomichna pryroda nederzhavnykh pensiiynykh fondiv [Economic nature of private pension funds]. *Ekonomichnyy visnyk universytetu* [Economic Bulletin of the University], no. 41, pp. 162–170. Available at: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-41-162-170> (accessed 12 October 2021). (in Ukrainian)
2. Dziamulych M., Chizh N. (2020) Osoblyvosti funktsionuvannya systemy nederzhavnykh strakhovykh pensiiynykh fondiv v Ukrayini [Peculiarities of functioning of the system of non-state insurance pension funds in Ukraine]. *Ekonomichnyy forum 2020* [Economic Forum 2020], no. 1, pp. 135–140. Available at: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-1-19> (accessed 15 October 2021). (in Ukrainian)
3. Tkachenko N. (2019) Vektory rozvytku investytsiynoyi diyal'nosti nederzhavnykh pensiiynykh fondiv v Ukrayini [The vectors of development of private pension funds investment activities]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnya* [Problems and prospects of economics and management], no. 1 (17), pp. 200–206. Available at: <https://ppeu.stu.cn.ua/tmppdf/567.pdf> (accessed 15 October 2021). (in Ukrainian)
4. Informacija shhodo diyal'nosti Pensijnogho fondu Ukrayiny [Information on the activities of the Pension Fund of Ukraine]. URL: <https://www.pfu.gov.ua> (accessed 12 October 2021). (in Ukrainian)
5. Informatsiya shhodo faktichnogo rozmiru prozhitkovogo minimumu za sichen 2021 roku [Information on the actual subsistence level for January 2021]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/news/19670.html> (accessed 15 October 2021). (in Ukrainian)
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine [On Non-State Pension Provision]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua> (accessed 20 October 2021). (in Ukrainian)
7. Pidsumki rozvytku sistemi nederzhavnogo pensijnogo zabezpechennya stanom na 31.12.2020 [Results of development of the non-state pension provision system as of 31.12.2020]. Available at: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/npf_4_kv-2020.doc (accessed 20 October 2021). (in Ukrainian)
8. VOX Ukraine (2019) USAID Financial Sector Transformation Project. Available at: <https://voxukraine.org/uk/nederzhavni-pensijni-fondi-pokarati-ne-mozhna-pomiluvati> (accessed 30 October 2021). (in Ukrainian)

9. U pitanni pensiy ukrayintsi dosi pokladayutsya na derzhavu, ale nevdovoleni solidarnoyu sistemoyu [On the issue of pensions, Ukrainians still rely on the state, but are dissatisfied with the solidarity system]. Available at: <https://cost.ua/results-pension-poll> (accessed 30 October 2021). (in Ukrainian)
10. Pokazniki diyalnosti strahovih kompaniy [Performance indicators of insurance companies]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#6> (accessed 31 October 2021). (in Ukrainian)

Дем'янчук О. І.
Ничипорук А. А.

Национальный университет «Острожская академия»

НЕГОСУДАРСТВЕННОЕ ПЕНСИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В УКРАИНЕ

Резюме

В научной работе определены состояние, перспектива и роль негосударственного пенсионного обеспечения для каждого отдельного гражданина и страны в целом. Осуществлен анализ эффективности функционирования негосударственного пенсионного обеспечения в Украине. Оценены ключевые показатели деятельности негосударственных пенсионных фондов за 2018–2020 гг. Исследованы состояние и основные тенденции развития рынка страхования жизни в Украине. На основе проанализированных показателей исследованы эффективность функционирования и перспективы развития негосударственного обеспечения Украины. Предоставлены рекомендации по подъему негосударственного пенсионного обеспечения. Практическая значимость проведенного исследования заключается в возможности использования полученных выводов научной работы для принятия решения отдельного читателя о собственном пенсионном обеспечении и проведении последующих научных исследований.

Ключевые слова: пенсионная система, пенсионное обеспечение, негосударственный пенсионный фонд, негосударственное пенсионное обеспечение, трехуровневая пенсионная система.

Demianchuk Olha
Nychporuk Alina

The National University of Ostroh Academy

NON-STATE PENSION PROVISION IN UKRAINE

Abstract

The purpose of this article is to highlight the state, prospects and role of non-state pension provision for every person and the country. After all, the current solidary pension system is characterized as unbalanced and inefficient. Therefore, in order to prevent poverty and avoid the risks associated with reduced quality of life and health, it is necessary to build a non-state pension system that will help to eliminate the shortcomings of the solidarity pension system's functioning. The study was conducted using such scientific methods as abstraction, concretization, induction and deduction, analysis, synthesis, factor and correlation analysis (for structural and dynamic assessment of non-state pension provision functioning efficiency indicators). The article presents the efficiency of non-state pension provision functioning in the conditions of transformation period. The estimation of the main performance indicators of non-state pension funds for 2018–2020 is presented. The state and the basic tendencies of development of the market of life insurance in Ukraine are revealed. On the basis of the analyzed indicators the efficiency of functioning and prospects of development of non-state life insurance in Ukraine has been evaluated. Recommendations for increasing non-state pension provision in Ukraine are given. The development of non-state pension provision market in Ukraine should become one of the strategic sources of investments aimed at maintenance of economic growth in Ukraine. Since, the market has the potential for development. The studies of many scientists consider the efficiency of non-state pension provision from the point of view of the activity of non-state pension funds as the main subjects of this market. It overlooks the activities of insurance companies operating in the life insurance markets, which prompts to assess and compare the performance of these subjects to determine their relevance in the financial market. The practical significance of the work lies in the possibility of using the conclusions of the scientific work for readers to make a decision about their own pension provision and for further research.

Keywords: pension system, non-state pension fund, non-state pension provision, three-tier pension system.